

## II. ABDÜLHAMİT DÖNEMİNDE ÖĞRETMENLER İÇİN HAZIRLANMIŞ BİR REHBER KİTAP: HOCANIN VAZİFESİ

Ömer DÜZBAKAR\*  
Sedat YÜKSEL\*\*

### ÖZET

*Tanzimat'ın ilanı ile birlikte eğitim alanında da yenilikler yaşanmış, ilk defa Batı tarzı eğitim veren sivil okullar ile bu okullara öğretmen yetiştirmek üzere öğretmen okulları açılmıştır. Bu dönem ve sonrasında öğretmenlerin çağdaş yöntemler kullanması için çeşitli rehber kitaplar hazırlanmıştır. Bu makalede bu rehber kitaplardan birisi olan 1299 yılında (1881/1882) yayınlanan “Hoca'nın Vazifesi” isimli risale ele alınmıştır. Eserin yazar ismi konusunda tereddütlerimiz vardır. Eserin yazarı Milli Kütüphanedeki katalogda Esad (<http://kasif.mkutup.gov.tr/SonucDetay.aspx?MakId=1098280>), yurt dışındaki kataloglarda ise A. Sami olarak geçmektedir (<http://catalog.hathitrust.org/Record/009041058>). Biz eserin Milli Kütüphanede yer alan nüshasını incelediğimizden dolayı yazar adı olarak Esad (?)'i kullanmayı tercih ettik.*

*Makalede risale tanıtılarak metnin günümüz Türkçesi'ne çevirisi yapılmış ve orijinal metin çalışmanın sonuna eklenmiştir. Ele alınan risale giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında öğretmenliğin ticari bir kazanç amacıyla değil, hayırlı bir hizmet için yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Birinci bölüm “Hüsn-ü Ahlak ve İdare” başlığını taşımakta olup genel olarak çocukların ahlaki yönden gelişimlerinde öğretmenin davranışlarının önemi ve öğretmenin taşıması gereken bazı ahlaki özelliklerden bahsedilmektedir. İkinci bölüm ise “Suret-i*

---

\* Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Görükle/Bursa E-posta: oduzbakar@uludag.edu.tr

\*\* Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Görükle/Bursa E-posta: sedaty@uludag.edu.tr

*Tedris” ismini taşımaktadır. Bu bölümde öğretmenin çocuklara uygun olacak yaklaşım tarzları ve kullanacakları öğretim yöntemlerinden bahsedilmektedir.*

**Anahtar Kelimeler:** Muallim, Muallim Rehber Kitapları, Hocanın Vazifesi.

## ABSTRACT

### A Guide Books Prepared for Teachers During Period of Abdülhamit II: Hoca'nın Vazifesi- Teacher's Duty

*The innovations in education had been experienced with the declaration of Tanzimat in Ottoman Empire. In this period, the first western-style civil schools and normal schools that train teachers for these schools were opened. In this period and later on, various guide books prepared in order to make teachers use modern teaching methods. In this article, one of these guide books “Hoca'nın Vazifesi – Teacher's Duty” written by Esad and published in 1299 (1881/1882) was examined. We had doubts about author name of the book. The Author name was “Esad” in the catalogue of National Library (<http://kasif.mkutup.gov.tr/SonucDetay.aspx?MakId=1098280>), whereas it was “A. Sami” in the foreign catalogues (<http://catalog.hathitrust.org/Record/009041058>). Because we investigated the copy of the book that was in the National Library, we had preferred to use the name “Esad (?)”.*

*The book was introduced and translated to modern Turkish. Also, the original text was presented at the end of the article. The book consists of two parts and an introduction in which the writer emphasized that main aim of the teaching profession should not be to make commercial earnings but it should be to make a good service for the society. The first episode of the book, “Hüsn-ü Ahlak ve İdare – Moral & Management”, generally emphasizes the importance of teacher's behavior on moral development of children and moral characteristics that a teacher should have. The second episode “Suret-i Tedris – teaching Example” deals with the approaches of communication and teaching methods that are appropriate for children and should be used by teachers.*

**Key Words:** Teacher, Teacher Guide Books, Teacher's Duty.

## GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat'ın ilanı ile birlikte sadece askeri alanda değil, her alanda yenileşme ve çağdaşlaşma çabalarına hız verilmiş olup, bu çabalardan birisi de eğitim alanında gerçekleştirilmiştir. Tanzimat'la birlikte 1839'da batılı tarzda eğitim veren Rüştiye mektepleri açılmış ve bu okullara öğretmen yetiştirilmek üzere İstanbul'da 16 Mart 1848 tarihinde “Darümuallimin” adıyla öğretmen okulu açılmıştır. Bu

okulun açılması aynı zamanda ülkemizde çağdaş anlamda eğitim bilimlerinin başlangıcı da sayılabilir.

Darülmualim'in açıldığı zaman programı hakkında bir bilgi bulunmamasıyla birlikte Darülmualimin'in 1851'de kabul edilen ilk nizamnamesinde okulun programında "Usul-i İfade ve Talim" isimli bir ders bulunmaktadır (Akyüz 1990: 3-20). Bu ders öğretmen okullarında okutulan ilk öğretmenlik meslek bilgisi dersi olarak kabul edilebilir. Sonraki yıllarda öğretmen okullarında "Usul-i Talim", "Usul-i Tedris" ve "Fenn-i Terbiye" adı altında öğretmenlik meslek bilgisi dersleri okutulmuştur (Akyüz 2012: 183-185).

İmparatorlukta Batı tarzı eğitim veren kurumlara çağdaş öğretmen yetiştirmeyi amaçlayan Darülmualimlerde öğretmen adaylarının mesleki açıdan yetiştirilmesi ile ilgili olarak kitap sorunu ortaya çıkmış, bu sorunu gidermek için bazı önlemler alınmaya çalışılmıştır. 1865 yılında Maarif Nezareti'nde Münif Efendi'nin başkanlığında sekiz üyeden oluşan bir tercüme heyeti kurulmuştur. Bu heyetin görevleri arasında eğitim ile ilgili kitapların Türkçeye çevrilmesi de bulunmaktadır (Unat 1964: 138). Ancak bu heyetin hangi kitapları çevirdiği bilinmemekle birlikte bu dönemde eğitim ile ilgili bazı çeviri kitapları yayınlanmıştır (Binbaşıoğlu 1995: 42). Türk eğitimcilerinin telif eser olarak yayınladıklarına bakıldığında, eğitimi bir bilim olarak gören ilk önemli ve kapsamlı yayının Takvim-i Vekayi'de Safer 1287 (Mayıs, 1870)'de iki sayı devam eden uzun bir makale olduğu görülmektedir. "İlm-i Terbiye-i Etfal" adıyla yayınlanan bu yazının yazarı belli olmamakla beraber sonradan verdiği eserleri dikkate alan Akyüz, yazarın Selim Sabit Efendi veya Aristokli Efendi olabileceğini belirtmektedir (Akyüz 1993: 125-126). Sonraki yıllarda eğitim bilimi ve öğretmenlere rehberlik etmeyi amaçlayan eserler yayınlanmıştır. Bu eserlerin çoğunluğu eğitim tarihçilerince incelenmiş, günümüz Türkçesi'ne çevrilmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır (Akyüz 1993: 125-150; Binbaşıoğlu 2005; Şanal 2002).

Bu çalışmada daha önce herhangi bir eserde ismi geçmemiş, herhangi bir atıfta bulunulmamış bir risale sunulmaktadır. Bu risaleye sadece Gündüzalp'in eserinde rastlanmıştır. Gündüzalp risalenin çok kısa bir tanıtımını yaparak içeriğini "Burada gayet genel çizgilerle, bir öğretmende aranan vasıflar ve öğretimde gözetilecek olan kuralların bazıları kısaca sayılıyor ki, bunların hepsi de o devre göre makul ve hatta ileri fikirlerdir diyebiliriz." şeklinde sadece bir cümle ile ifade etmiştir (Gündüzalp 2010: 42). Esad (?) tarafından yazılan "Hoca'nın Vazifesi" adlı risale 1299 yılında (miladi 1881/1882) Mihran Matbaası tarafından basılmış olup, 8x11,5 ebatlarında ve 27 sayfadır. Maarif Nezareti'nin onayıyla basıldığı bilgisi yer almakta olup ilk sayfasında Rüştiye Mektepleri Dairesi Müdürü Selim Sabit,

## I. ESERİN İÇERİĞİ

Eser giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında öğretmenliğin ticari bir kazanç amacıyla değil, hayırlı bir hizmet yapmak amacıyla yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca öğretmenin sadece bilgili değil, aynı zamanda ahlaklı da olması gerektiği, çünkü çocuğun ahlakının da öğretmenlerce şekillendirileceği belirtilmiştir. Birinci bölüm “Hüsn-i Ahlak ve İdare” başlığını taşımakta olup genel olarak çocukların ahlaki yönden gelişimlerinde öğretmenin davranışlarının önemi ve öğretmenin taşıması gereken bazı ahlaki özelliklerinden bahsedilmektedir. İkinci bölüm ise “Suret-i Tedris” ismini taşımaktadır. Bu bölümde öğretmenin çocuklara uygun olacak yaklaşım tarzları ve kullanacakları öğretim yöntemlerinden bahsedilmektedir.

Eserin birinci bölümü yukarıda da belirtildiği gibi çocukların ahlaki eğitimine ayrılmıştır. Yazar çocukların ahlaki eğitiminde sadece nasihatın yeterli olmadığını, öğretmenin söylediklerine uygun davranması gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla öğretmenin ahlakının önemine vurgu yapmıştır. Eğitimde disiplin konularına da yer veren yazar, öğretmenin sadece gerekli olan hallerde cezaya başvurması gerektiğini, dayağın çocuğun gözünde öğretmeni küçülteceğini ifade etmiştir. Ödül ile ilgili olarak da layık olmayanlara övücü ve ödüllendirici sözler söylemekten kaçınılmasını tavsiye etmiştir. Çocuğun kişiliğine değer verilmesini onlarla emreder tonda konuşulmaması önerilmektedir. Öğretmenin kendisiyle ilgili olarak da okulda sabahtan akşama kadar bulunması, bu saatlerde sadece eğitim ile ilgili işlerle uğraşıp özel işle meşgul olmaması, temiz giyinmesi, öğrenciler arasında hiçbir ayırım yapmaması, velileri okula davet etmesi, onlara çocukları hakkında doğru bilgi vermesi ve diğer okullardaki öğretmenlerle biraraya gelerek mesleki konuları müzakere etmeleri istenmektedir. Bu bölümün sonunda öğretmenin ahlaki özellikleri yanında bilgi açısından da kendilerini geliştirmeleri gerektiği, boş vakitlerinde kitap ve gazete okumaları ve ceplerinde bir defter bulundurarak okudukları önemli bilgileri bu deftere not etmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Eserin ikinci bölümü öğretim esnasında sınıfta öğretmenin uygulayacağı yöntemlerle ilgilidir. Yazar öğretmenlerin eğitim programı haricinde çocuklara daha fazla konu öğretme çabasına girmemelerini, çocukların bir kısmı anlamadan çok sayıda konu işlemektense sık sık tekrar ederek az sayıda konu işleminin tercih edilmesi gerektiğini, çünkü bu şekilde sınıftaki tüm öğrencilerin konuları öğrenmiş olacağını ifade etmektedir. Öğretmen ders esnasında çocukların her sorusunu onların

anlayacağı seviyede cevaplandırılmalıdır. Sınıfta başarısız olan ya da geç öğrenen geri kalmış öğrencilere sabır göstermeli, onlarla ilgilenmelidir. Yazar ölçme ve değerlendirme ile ilgili olarak sınavların öğrencilerce sadece ödül olarak yani ders geçme olarak görüldüğünü belirterek, öğrencilerin soruları önceden haber alarak sadece bu soruları çalışması ve sınavda başarılı olmalarına karşı çıkmaktadır. Ona göre sınavlar mükâfat amaçlı değil, öğretilenlerin öğrencilerce öğrenilip öğrenilmediğinin kontrolüdür. Öğretmen bu duruma dikkat etmelidir. Öğretmenliğin insana servet kazandırmadığını, ancak manevi açıdan duyacağı hazza en zengin insanların dahi sahip olamayacağını ifade ederek bir kişiyi cahillikten kurtarmak kadar faydalı ve hayırlı bir işin olamayacağını belirtmektedir.

Sonuç olarak, burada sunulan eser hakkında genel bir değerlendirme yapılırsa her şeyden önce günümüzden 130 yıl önce yazılmış bir eserde savunulan tüm fikirlerin günümüzde de doğru kabul edildiğini görmekteyiz. Eserde günümüzde yanlış kabul ettiğimiz hiçbir tavsiye bulunmamaktadır. Özellikle çocuğu merkeze alarak ileri sürülen tavsiyeler dönemine göre oldukça ileri düşüncelerdir. Zaten bu eserin eğitimde usul-i cedid hareketinin güçlendiği bir dönemde yazılmış olması, üstelik Selim Sabit gibi dönemin en önemli ve ilerici eğitimcilerden birisinin eseri tavsiye etmesi ve Maarif Vekâletince bastırılması eserin önemini ortaya koymaktadır.

## **Eserin Günümüz Türkçesi'ne Çevrilmiş Tam Metni:**

### **HOCANIN VAZİFESİ**

Eser-i Esad (?)

Maarif Nezaret-i Celilesinin Ruhsat-ı Mahsusasıyla Tab Olunmuştur

1299

İşbu risâle muallimlerin vazîfesini irâ'e eder usûl-i tedrisiye hakkında güzel bir tarik göstermiş ve mütalaası hakikaten mucib-i istifade olacağı cihetle tamim ve intişarı hususunu arzu ile beraber müellifini tebrik ve isminin dahi (Hocanın Vazifesi) tesmiye olunmasını ihtar ederim.

Selim Sabit

Müdür-i Daire-i Mekatib-i Rüşdiye

İşbu risale-i muallimin hakkında muceb-i menafi-i kesire olucak bir çığır açmış olmakla mütalaası istifadeyi mucip olacağı tasdik olunur.

Cevdet

Müdür-i Daire-i Mekatib-i İbtidaiyye

İşbu risale menafi-i umumiyyeye hizmet eden asardan olmakla tab ve neşr olunduktan sonra birer nüshasının mekatib-i rüşdiye ve sıbyan muallimlerine nezaret-i celile vasıtasıyla itası mektepler için mucib-i istifadedir.

Mehmet Murat

An Azay-ı Encümen Teftiş ve Muayene

## **HOCANIN VAZİFESİ**

Hocalık vazifesini deruhte etmiş olan zat menafi-i mahsusa ve zatiyesinden ziyade talim ve terbiyesine memur olduğu çocukların menfaat ve faydasını düşünecektir. Binaberin bir adam dünyada yaşamak için diğer ticaret yolu bulamadığından naşı hocalık hizmetini ihtiyar etmiş olmayıp ancak ebna-yı cinsine bir hayırlı hizmet etmek ve yetiştireceği şakirdanın semarat-ı ilim ve marifetleriyle telezzüz eylemek hahişiyile işbu vazifeyi deruhte etmelidir. Umur ve mesalih-i saire ile meşgul olan bir adam ifa-yı vazifede işlediği töhmet ve kusurun cezasını bizzat kendisi çekip bundan tevellüt eden mesayip kendisine raci olur. Lakin bir muallimin ifa-yı vazifede tekasülünden hasıl olacak kusurdan kendisine tevdi olunan çocuk mütezzarrır olur bu da bir tabib-i cahilin tımar eylediği hastaya [5] ilaç yerine zehir verip sebab-i mevti olduğu gibi bir cahil hoca dahi kendisine emanet olan bigünah çocukların manen fevtine sebep olur.

Hocalar için yalnız malumat kafi olmayıp hüsn-i ahlak sahibi olmaları dahi şarttır. Zira talebenin adap ve terbiyesinden mesul olan hocadır. Dünyada daire-i edepte yaşamak ve madelet ve hakkaniyeti tanımak ve ben-i ademin yek diğerini sevmeye mecbur olduklarını bilmek gibi insana lazım olan fezaile hocalar kendi ibret ve efaliyle çocuklara talim ve tefhim edeceklerdir. Bir çocuk çalışmayı hocasının ifa-yı vazifede ibraz eylediği ikdam ve gayretiyle ve doğru söylemeyi kezalik hocasının yalan söylememesiyle öğrenir.

Hocalık vazifesini ifa edecek zat hakkında sıhhat-i beden dahi şarttır. Ancak bu husus evladını teslim eden peder ve velilerin zaten dikkati calip

olan mevaddan olmanın bundan sarf-ı nazarla yalnız şerait-i esasiye-i talimiyeden olan hüsn-i ahlak ve irade ile suret-i tedristen bahsedelim.

## HÜSN-İ AHLAK VE İDARE

[6] Hocalar ekseriya mekteplerine devam eden çocukların yalnız tahsil-i malumat eylemelerinden kendilerini mesul zannedip şakirdanın tashih-i ahlakı peder ve velilerine atıf ve tahmil etmektedirler. Halbuki mektebe devam eden bir çocuk evkat-ı kesiresini hocasının nezdinde geçirmekte olduğundan hocanın çocukları talim ve terbiyede methali peder ve veliden ziyade olması tabiidir. Bir peder evladının terbiye-i beytiyesince her ne kadar tekasül etse hoca her daim güzel nasihatlar ederek ve ahlaka müteallık hikayeler söyleyerek çocuğu islah edebilir hususuyla hocanın şakirt hakkında olan hüküm ve tesiri bir peder veya veliden ziyade olduğundan çocuk hocasının tenbihat ve nasihatına peder ve velisinden ziyade riayet edeceğinden şüphe yoktur. Dünya yüzünde faydalı bir adam olmak arzusunu çocukların kalbinde uyandırmak yani bir adam yalnız nefsi için yaratılmış olmayıp ancak devlet [7] ve milletine hizmet ve hemcinsine hayır ve muavenet etmeye ber vech-i muharrer borçlu olduğunu kendilerine bildirmek ve Cenab-ı Hak vücudumuzun hayatı için bizi taama muhtaç buyurmuş olduğu gibi aklımızın kesb-i kuvvet eylemesi için dahi iktisab-ı malumata muhtaç olduğumuzu çocuklara tefhim etmek hocanın akdem vazifesidir.

İslah-ı ahlak için yalnız nasihat kafi olmayıp işbu nasihati icra eden zatın biraz evvel beyan olunduğu üzere hal ve hareketi dahi verdiği nasihate tevafuk eylemelidir. Mesela hiddetin ahlak-ı mezmumeden olduğunu çocuklara nasihat eden hoca bizzat kendisi hadid mizaç olduğu halde çocuk hocasının fiiliyatıyla makalatı beyninde olan mübayanatı his eder ve zaten hal-i sabavet-i mesmuattan ziyade meşhadata meyyal olduğundan çocuk hocasının hal ve hareketini sözlerine tercih edeceği ve takliden hadid mizaç olacağı vareste-i tarif ve beyandır. Binaenaleyh hadid mizaç olan hocalar kendilerine tevdi olunan çocukları terbiye edecek yerde onların ahlakını dahi ifsat etmiş olacakları gibi zaten [8] hiddetleri münasebetiyle şakirdanı hüsn-i idare için mektepte nüfuz ve tesirleri kalamayacağından ol makulelerin hocalık hizmetini deruhte eylememeleri iktiza eder.

Gerçi kabahatli bir çocuğun islahı zımında valideynin vekili bulunan hocalar mekteplerce meşru mücazâtı icraya mezun iseler de işbu mezuniyeti su-i istimal etmeyerek ve çocukların kendileri hakkında hürmetsizliği davet edecek bi'l-cümle muamelattan ve elfaz-ı gayr-i layıka tefevvühünden ihtiraz ederek yalnız lüzumu halinde nizamât-ı mevzua dairesinde ceza vermelidirler. Yoksa öyle saç ve kulak çekmek ve başa vurmak gibi haller ve “Kafanı kırarım” gibi sözler çocukların halini islah

etmekten maada çocuk işlemiş olduğu kabahatin derecesini unutup yalnız hakkında vuku bulan işbu muameleden gücenir ve hocası gözüne hürmet ve riayete gayr-i şayan bir adam gibi görünür.

Çocukların hürmetsizliğini dai olan bir hal dahi hocanın kararında sabit kalmaması olur. Hoca muhalefet etmiş olduğu bir şeye biraz sonra muvafakat ve kezalik [9] muvafakat etmiş olduğu şeye muhalefet edecek olursa çocukların nezdinde nüfuz ve tesiri zayi olur. Binaenaleyh hoca muvafakat veyahut muhalefet edeceği şeye evvel emirde iyice düşündükten sonra karar vermelidir. Bir de hocaların çocuklara istihza yollu sözler etmesi gayri layık ve bi lüzumdur. Mesela akli kasır olan çocuğa, ulema ve fakir olana beyefendi gibi istimal olunan müstehziyane elfazın zaten müstahak olanlara hiçbir tesiri olmayacağı gibi tesir edebilecek çocukların dahi bu gibi muameleye müstahak olmadıkları anlaşılır. Benaberin muamelat-ı meşruhadan bir semere hasıl olmayacağı şöyle dursun şakirdan bunları görüp küçük yaşından bed'en ile kendi refikleri hakkında müstehziliğe alışır işte şu mutalaata mebni hocalar çocukları muamele-i nazikane ile tazir ve tekdir etmelidirler. Çocukları refikleri yanında tekdir etmek ile bu tekdiri suret-i hafiyede icra eylemekte büyük fark vardır. Çocuk hocasının kendisini gizlice tekdir eylemesi mücerret refikleri yanında namusunu muhafaza etmek için olduğunu [10] hissedip ol halde namusun kıymetli bir şey olduğunu anlamasıyla beraber arkadaşlarının henüz malumu olmamış olan muhal-i namus bir şeyi tekrar etmekten ihtiraz eder ve hatta öyle kabahatli olan çocukların kusurunu her defasında yüzüne çarpmak ve hakkında muamele-i şedidede bulunmaktan ise ol gibi huyların fena şey olduğunu umumen çocuklara nasihat edilmesi evladır. Kabahatli olan çocuk hocasının işbu icrayı nasihatında mücerret kendi kabahatini tahattur edip hocasının nezdinde makduh olan bir şeyi setr etmeğe çalışır ve şu gayretle onun yavaş yavaş terkine muvaffak olur.

Çocukların hürmet ve itaatini kazanmak için tedabir-i lazimedden biri dahi hocanın o emir ve tenbihatı hükm ile ita etmeyerek adeta teklif yollu icra eylesidir. Mesela bir hoca şakirdine “git şu kapıyı kapa” diyecek yerde “şu kapıyı kapar mısınız?” diyecek olsa çocuk mücerret bil-iftihar hocası hakkında muhabbetini tecdit ederek bu işi görür. [11] Hoca bilcümle vazife-i mükellefesini kemal-i sükunetle ve evkat-ı muayyenesinde ifa eylemelidir. Hoca gerek esnay-ı teditte ve gerek icra-i tenbihat ve talimatta isma için lüzumundan fazla sesini çıkardığı halde çocuğun calib-i dikkati sözden ziyade seda olacağından şu hal hocanın maksat-ı tefhimi iskat edeceği gibi henüz dünyada mükalemeye alışacak biçare sübyana bir su-ibret olur.

Hoca sabahları muayyen vakitte mektebe gidip derslere bed'en ve akşam kezalik vakt-i muayyeninde mektebi terk eylemek ve tayin olunan evkatta taam etmek ve kütüp ve evrak ve eşya-yı saireyi yerli yerince vaz ve



tertip etmek ve çocuklara dahi ettirmek gibi hususatta fevku'l-gaye dikkat etmelidir ki bu hal sübyanı mektebe devam ettikleri müddetçe ve mektebi terk ettikten sonra dahi dünya yüzünde bir nizam ve usul üzere yaşamaya alıştıran hocaların gerek vücut ve gerek elbisece nezafet ve taharetleri şayan-ı itinadır. Vücut ve elbisesini temiz tutan hoca kendisine tevdi olunan çocuklarda dahi ol hali arayacağı şüphesizdir ve kendisi aramaz ise dahi bütün [12] gün birlikte yaşayan çocuklar kendisinden ibret alıp hocalarına benzemeye çalışacaklardır.

Bilcümle şakirdanın mektebe devam maksatları müsavi olduğundan işbu müsavatın her cihete şumulü olması lazım gelir. Binaenaleyh hoca için her hal ve muamelatında zengin ve fakir çocuklar hakkında kat'an muamele-i istisnaiye icrası caiz olmayıp hatta bu babta çocukların bir zan ve zehabına sebep vermemek için hoca neşeli zamanında şakirdanına bir nevi muamele ve dargın olduğu vakitte diğer nevi muamele etmekten bile pek ziyade içtinap etmelidir.

Mektep idaresinde bulunan hocaların talim ve terbiyesine memur oldukları şakirdanın ebeveyniyle dahi bazı münasebatı olacağından onlar ile ara sıra görüşmeleri lazimedendir. Mesela hoca ebeveyn ile görüşmesiyle şayet hakkında bir su-i zan bulunduğu halde onu def ve izale edebilir. Ebeveyn işin her cihetini mütalaa edemediklerinden veyahut sair esbaptan naşi hocanın ittihaz etmiş olduğu usul ve tertibi tahsin [13] etmemeleri melhuz olmanın böyle hallerde hoca usul-i müttehizesinin esbabını tasrih ederek aleyhinde bulunmuş olan bir adamın rızasını tahsil etmiş olur. Bazı kere peder ve velileri mektebe davet etmek faideden hali değildir. Bir peder kendi çocuğunun devam etmekte olduğu mektebin hüsn-i intizamını ve tahsil-i maarif için ceht ve gayretini gözüyle gördüğü halde ol mektep hakkında bi't-tabî muhabbeti tezayüt eder. Ve mektebin şeref ve terakkiyatı için elinden gelen muaveneti diriğ eylemez. Bir peder veya veli mektebin nizamatı aleyhinde bulunur ise ol makulelere hoca asla mukabele etmeyerek muamele-i nazikane ile mümkün olduğu mertebe iskat etmeye çalışmalıdır. Bazen bu makule kesan-ı mektebe kadar gelip çocukların yanında hocaya karşı sözler söylemeleri dahi ihtimalden bait değildir. Lakin kamil ve edip hocanın borcu onlara suret-i mülayemede cevaplar vermek ve nihayet mektebin haricinde kendisiyle görüşmelerini teklif etmektir.

Hocalarca dikkat olunacak bir şey dahi tembellik ve adem-i [14] devamdan naşi derslerini öğrenmeyen veyahut tavır ve harekatı münasebetiyle hocasının hoşnudiyetini kazanmayan çocuklar hakkında mücerret hulusu olmak üzere ebeveynine aksi surette çocuğun edep ve zekavetinden bahsetmesidir. Bir hocanın borcu çocuğun hali üzerine ebeveynine doğru malumat vermektir.

Hocalar bir vakt-i muayyende kendi şehir ve karye veya semtlerinde bulunan diğer hocalar ile birleşip her birerleri kendi mekteplerinin hal ve intizamı hakkında birbirleriyle müzakere eylemeleri faideden hali değildir. Zira hocalar bu suretle kendilerinde olan iyi bir şeyi refiklerine tebliğ etmiş olacakları gibi refiklerinin iyi şeylerine dahi kendileri vakıf olurlar. Müzakerat ve mübahasat-ı mebhuse sayesinde ekseriya hocalar duçar olmuş oldukları müşkülata bir çare bulacakları misillü teşebbüs etmiş oldukları bir işte adem-i muvaffakiyetlerinden naşi kendilerinde hasıl olabilecek fütür ve me'yusiyet izale olarak yeniden kesb-i cesaret ederler [15] ve bu hal mekteplerinde mevcut bir noksanın ıslah ve ikmaline sebep olabilir.

Hocalar mektep vaktinde mektebe ait olmayan işler ile meşgul olmamalıdır. Mektebin hüsn-i idaresine münhasır vakitten çalıp yazı yazmak ve kitap okumak ve uyumak veyahut umur ve hususat-ı saire ile meşgul olmak hocalık vazifesine külliye mugayir olduğu gibi şakirdanın bunlardan ibret alarak bin türlü münasebetsiz hallerde bulunmalarına sebep olur.

Ancak bir hocanın şeref ve itibarı hüsn-i ahlakı ile beraber malumat-ı müktesebesini sayesinde olduğundan şeref ve itibarını tezyit etmek isteyen hoca malumatının dahi an be an tezayüt etmesine ceht ve ikdam eylemesi lazımdır. Benaberin hocalar malumat-ı müstahsileleriyle iktifa etmeyip boş vakitlerinde kitap ve gazete mütalaa etmeli ve ceplerinde bir defter saklayıp mütalaa etmekte oldukları kitaplardan işe yarayan fikarat ve cümleleri ve ulemanın hakimane sözlerini defter-i mezkura zapt eylemelidirler. Hocalar şu yolda iştigalleri arasında [16] bir ilim yahut bir fenn-i mahsusa merak edip daimu'l-evkat ona sarf-ı zihin eyledikleri halde müddet-i kalile zarfında ol ilim yahut fenne tamamıyla malik olurlar ve bu yüzden kendileri ne derece müstefit olduklarını bilahare görürler.

## SURET-İ TEDRİS

[17] Mekteplerin derecesi nispetinde tertip ve tanzim olunan cetvelde veyahut talimat-ı mahsusalarında gösterilmiş olan miktardan fazla çocuklara ders göstermek ve zihinlerinde zabta muktedir olmayacakları mevaddan bahsetmek beyhude ve belki de muzırdır. Ez-cümle sıbyan mektepleri ki buraya devam eden çocuklar henüz kıraata bed'en edenler olduklarından bunlara mukarrer olan hafif dersleri göstermek ile beraber yalnız tahsil-i ulum hakkında kendilerinde hahiş husule getirmek kâfidir. Alimin birisi "Hazine-i ulumu ileride kendileri kuşat edebilmek üzere çocuklara yalnız miftah-ı akıl tehyi'e eylemek şimdiden binlerce hazineler göstermekten evladır" demiştir. Bir kitap çocuklara devam üzere okutup okudukları şeyi zihinlerinde takarrür etmiş olup olmadığına itina etmeyerek ileri gitmekten ise kitabın okunan kitaları sık sık muayene ve tekrar etmek hem zihninin kuvvetlenmesine ve hem de ayrı ayrı [18] vakitte okunan

maddelerin yekdiğerine olan nispetine kesb-i ittıla edilmesine bais olur. Ez-cümle ekser kitabın son kısmı ilk kısmının tefsiri mesabesinde olduğundan arada çok zaman mürur etmeksizin görölmüş olan dersleri öyle tekerrürden tekasül eylemesi kat'an caiz değıldir. Elde bulunan kitabı bir gün evvel bitirmek çocukların amal-i tabiyesinden olmakla hocalar çocukların bu meyline salık olup dersleri çocuklara iyice zabt ettirmedikleri halde çocuklardan intizar olunan semerenin husulü gayr-i kabildir.

Esnay-ı tedriste çocukların dikkatini celp etmek istidadı hocalar için elzem bir hassedir. Bir derse devam etmekte olan çocukların ol dersi güzel zapt etmekte olup olmadıkları hocanın ders gösterdiği zaman çocuklarda görülen hal ile keşf olunabilir. Şöyle ki hoca dersi gösterdiği vakit çocuklarda bir şamata ve istimade kayıtsızlık ve isteksizlik görüldüğü halde ol [19] hocanın dersinden istifade edileceğı anlaşılır. Ve bilakis çocuklarda bir sükunet ve gözlerinde açıklık görölüp istek ile derslerini istima etmekte oldukları müşahede olununca artık ol çocukların güzel tahsil etmekte olduklarına şüphe caiz değıldir. İşte çocukları bu hale sevk etmek için bazı tedabirin istihsal ve ittihazına mecburiyet görölür şöyle ki evvelen hocalar tedris etmekte oldukları dersi evvelce kendileri iyice anlamış ve zabt etmiş olmalıdırlar. Zira yalnız ders kitabına bağılı olan hocalar kendilerinde şevk ve hahiş bulunmayacağı gibi şakirdana dahi ol hahişi husule getiremezler. Saniyen hocalar düzgün ve fasih lisan ile doğru tekellüm ve takrir eylemelidirler. Ve esna-yı tedriste her zamanda lazım olduğu gibi kendi tavır ve hareketlerinde ne hafiflik gösterecek surette ziyade tizlik ve ne de uyşukluk denecek mertebede yavaş ve durgunluk olmalıdır. Salisen şayet şakirdan tarafından malumatı haricinde bir sual irat olundukda uyar uymaz cevap vermekten ise bilmem demesi veyahut cevabı hazırlamak [20] üzere ferdası güne talik eylemesi evladır. Şu kadar ki hoca vakt-i ahara talik etmiş olduğu cevabı asla ihmal etmeyerek ve çocuklara unutturmayarak ita eylemelidir. Rabian hoca şakirdana bir şeyi onların anlayacağı lisan ve tabir ile tefsir eylemelidir. Mesela bir çocuk "Rüzgar nedir?" diye hocasına sual eylediğinde hoca "Havay-ı kürrenin nakl-i mekan eylemesidir" cevabı verdiği halde çocuk bir şeyi anlamış olmaz. Yahut çocuklardan biri hesap dersinde cem-i ameliyatını icra eder iken "Onda biri niçin sol tarafa geçirilir" diye sual eylediğinde hoca dahi "A'dadın sağından sola işarı nispetiyle tezayüt eylemesinden naşidir" cevabını verdiği halde çocuk bu müşkül tariften dolayı hesabın anlaşılamayacak bir ilim olduğuna zehap ile tahsil hevesinden düşer. Hamisen şakirdanın cümlesine birden ders söyletmesi gayet muzırdır. Zira dersini bilmeyen çocuk derslerini bilenler ile bir söz dahi kendisi söylediğı yani bir gürültü arasında bir ses de kendisi çıkardığı halde kafi olacağını [21] anladıkda ekseriya dersine çalışmaya tekasül eder ve hocasının takririni dikkatlice istima mecburiyet göremez.

Çocukların kabiliyet ve istidatça yekdiğerine tatbik olunması tecviz olunur bir hal değildir. Bu adet birinin hodpesent olmasına ve diğerin ona haset etmesine badi olur.

Aklı zayıf olan çocukları incitmemelidir. Her mektepte bir madde yahut bir ders birkaç defalar tarif olunduktan sonra onu anlamayan çocuklar bulunur. Ekseriya bu makule çocukların hocaları hakkında sair refiklerinden ziyade muhabbeti olacağından onlara tefhim etmek için istihsal olunacak çare hiciv ve tazir veya tekdir olmayıp ancak lutuf ile muamele etmek ve sabır ve tahammül göstermektir.

İzhar-ı kabiliyet eden çocukları öyle sık sık yüzlerine karşı medh ve sitayiş etmek ve kendilerine aferinler demek ve mükafatlar vermek gerçi şakirdanı çalışmaya teşvik ve tergiip etmek mütalaasıyla ittihaz olunmuş bir usul olup şu suretle hakikaten dahi birkaç çocuk gayrete gelir ise de sair [22] çocuklar me'yus ve terakki edeceklerinden kat-ı ümit ederek tahsilde bi-kayd olurlar. Ez-cümle bu babda çocukların istihkakının tefrik ve temyizi pek güçtür. Zira zikr olunun mükafat çocukların ikdam ve gayreti ücreti olarak en ziyade çalışanın ona mazhar olması lazım gelir iken bazı çocukların ahval-i beytiyyelerinin müsaadesinden veyahut familyasından birisinin kendisine muavenet eylemesinden ve bazı çocukların zekaveti ziyade olup birkaç dakika zarfında dersini hazırlayabildiklerinden naşi mükafata nail olup da ötede hali müsait ve kendisine muavenet edecek kimesnesi olmayan ve aklının safi münasebetiyle gece gündüz çalışıp da diğerk şakirdan kadar derslerini hazırlamayan çocuklar bu gibi iltifattan mahrum bırakıldığı halde taltif ve mükafatın maksat-ı asliyesine hizmet edilmiş ve muvafık adl ve hakkaniyet bir iş görülmüş olmaz.

Hocaların dikkat ve ihtimamlarına muhtaç olan bir hal dahi çocukları derslerinde hileye alıştırmaması olarak bu babda muamele-i şedidenin icrası kat'an caiz olmayıp gayet mülayemetle o makule çocukların [23] islahına ceht ve ikdam eylemelidir. Vaktiyle bir hoca şakirdandan birisinin binnefs kaleme almaya mecbur olduğu dersi bir kitaptan istinsah etmiş olduğunu anlar. Ol gün asla yüzüne karşı bir şey söylemeyip birkaç gün mürur eyledikten sonra şakirdanın cümlesi hazır oldukları halde mukaddema böyle bir şey vuku bulmuş olduğunu bir hikaye arasında söyler. Şakirdana hitaben "Sizin içinizde bu gibi bir şey vaki olmuştur onun kim olduğunu izhar etmek bana hoş görünmüyor imdi içinizden bu kabahati işleyen her kim ise hafiyen gelip bana ifade eylediğinde hem kusurunu affedeceğim ve hem de hakkında hüsn-i zannım artacak"tır hoca bunu yapan ancak bir çocuk bilir iken dört çocuk gelip bu yolda olan kabahatlerini itiraf ederler ve bir dahi ol sınıf şakirdanı içinde böyle bir hal vaki olmaz.

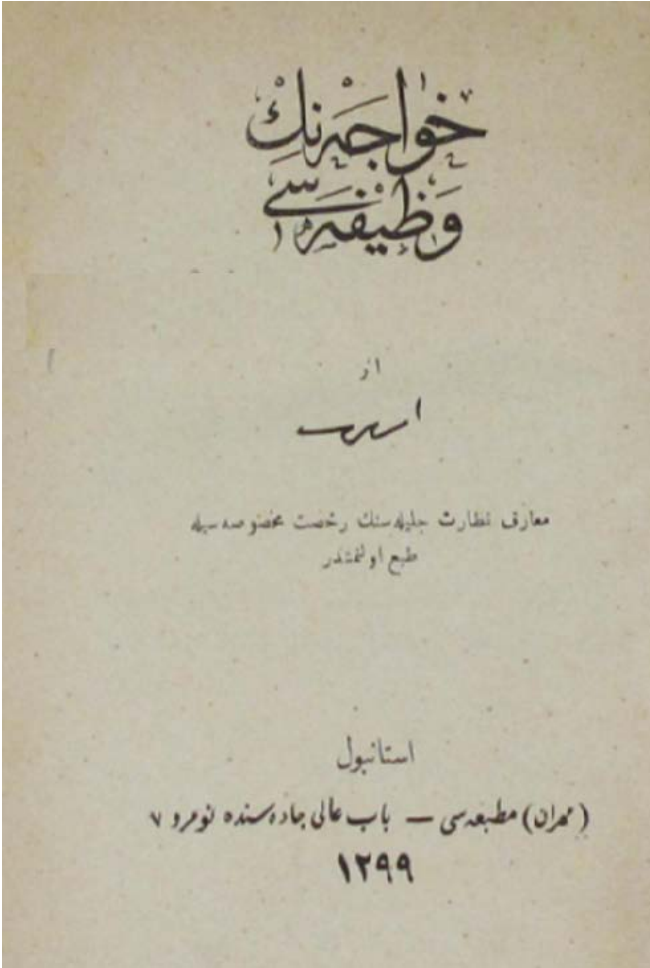
Mekteplerde imtihan icrası hocaların himmet ve gayreti ve çocukların ilim ve marifetleri ibraz edilerek huzzar tarafından tahsin ve

takdir olunması ve aferinler işitilmesi için olmayıp ancak bir müddet muayene zarfında şakirdanın sahihen kesp etmiş [24] oldukları malumatın bir takım zevat hazır oldukları halde muayene edilmesi maksadına mebni olduğundan gerek hocaların ve gerek çocukların bu imtihanlardan haklarında bir menfaat tasavvuruyla icra eylemeleri iktiza etmez gerçi icra-yı imtihan aleni hoca ve şakirdan için faydadan hali değil ise de ekseriya öyle menfaat tasavvuruyla icra olunan imtihanlar hoca ve şakirdanı hile ve desayise teşvik etmektedirler. Mesela işinde gayret etmemiş ve mektepte semere husule getirmemiş bir hocanın esna-yı imtihanda bütün ömrünü mektepte can siperane çalışmakla geçirmiş olan hocalar gibi huzzarın hoşnudiyetini celp etmekte olduğu maatteessüf görülmektedir. Kezalik bir sene zarfında mektebe çokluk devam etmediği cihetle derslerini bilmeyen bir çocuğun hini imtihanda kendisine vaki olacak sualleri evvelce haber alıp dersinin yalnız ol kısmını güzelce zabt eylemesi ve esna-yı imtihanda kendisine faik olan diğer arkadaşlarından ziyade aferin işiterek mükafatlara mazhar olması görülmüştür hocalar bu suretle tatyip etmiş oldukları çocuklara gadr etmiş olacaklarından [25] maada şu hale kesb-i ittıla edenler ile beraber biraz vakit sonra bizzat ol çocukların dahi menfuru olurlar.

Şimdiye kadar hoca efendilerin memur oldukları hizmet ve vazifelerinin hüsn-i ifalarından dolayı çocuklar hakkında istihsal olunacak fevaidden bahseyledik. Biraz da hocaların şu hizmetinden dolayı bizzat kendileri hakkında husule gelecek fevaidden bahsedelim. Dünyada adamı sahihen mesut ve bahtiyar eden ve şu alemde kendisinin ne idüğünü ve ahval-i kevniiyenin neden ibaret olduğunu bildiren insanın aklıdır. Binaberin bir adamın akli tevessü ettikçe kendisinin hal-i saadeti ve hususatı meşruhada mahareti dahi tezayüt ve terakki edeceği derkardır. Yaptığı işinde hevessiz ve işinde ileri gitmeye gayretsiz bir takım ehl-i sanat gibi hocalığı ifa edenler müstesna olarak ber vech-i muharrer tevessü-i akla müsait olan hocalık hizmetidir. Bir hoca talim-i ulum ile ziyade alim olur ve sairlerin ahlak-ı mezmumesinin ıslahına çalışmasıyla kendi ahlakını bir derece dahi tashih [26] ve ıslah eder. Gerçi bir hoca bulunduğu mesleği iktizasınca servete malik olamaz. Ve belki de matlup derecede rahat geçinemez. Lakin bunlara mukabil öyle hissiyat-i maneviyyeye mazhar olur ki dünyada pek ziyade servet ve samana malik olanlar ve kemal-i rahat ve sefada yaşayanlar buna nail olamamışlardır. Bir adamı pençe-i cehaletten halas ile sıfat ve meratip-i insanıyesine terfi eylemek gibi faydalı ve hayırlı hizmet olamaz. Hocalık hizmetini ifa edenler ise değil yalnız bir ancak yüzlerce adamı bu hale isal etmek vazifesini deruhte etmiş olduklarından bunlar da hasıl olacak sürur-ı kalbi tarif edilemeyecek derecede olmak lazım gelir. Şimdiye değin zuhura gelen ulema dünya yüzünde nam bırakmış ve hem cinsini minnettara eylemiştir. İhtiramat-ı zamana nail olmuş nice ehl-i saman ve servetin ve halkı hayrette bırakmış binlerce ashab-ı nüfuz ve

kuvvetin kazandıkları şan ve şerefi neşretmiş oldukları ulum ve fünun münasebetiyle ebna-yı cinslerine hizmet eylemiş olan zevatın gerek müddet-i hayatlarında kazandıkları ve gerek terk-i dünya olduktan sonra bıraktıkları nam ve şan-ı celillerine vasıl olamamıştır. Ve'l-hasıl vazife-i [27] mukaddesini hakkıyla ifa etmekte olan ehliyetli bir hoca talim ve tedris-i ulum ve fünunla dünya yüzünde vatan ve milletine ve hemcinsine faydalı adam yetiştireceği ve telkin-i evamir ve iradat-ı ileyhe ile ibadullahın Vacip Teala Hazretlerinin nezd ve kudret-i ilahiyesinde kabul buyurulacak a'mal-i salih işlemlerine sebep olacaklarına mebni böyle bir zat her halde cemiyet-i beşeriyenin uzv-ı muhteremi ve Cenabı Hakk'ın sevgili kuludur deyip hatm-i kelim kılınır.

### Eserin Orijinal Metni



اشبو رساله معلمك وظيفه سنی ارله ایدر اصول تدریسه  
حقده كوزل بر طریق كوستریش و مطالعه سی حقیقه  
موجب استفاده اوله چی جهنه تعیم و انتشاری خصوصی  
ارزو ایله رار مؤلفی تریك و امنسك دخی (خواجه نك  
و طیفه سی) نسیمه اولمشی اختصار ایدرم

سليم ثابت  
مدیر دارة مكاتب رشديه

اشبو رساله منافع عمومیه به خدمت ایدن اوردن اولمه  
طبع و نشر اولمقدن صكره پرلسخه سنك مكاتب رشديه  
و صبدان معالرتنه نظارت جلیسه واسطه سبیله اعطای  
مكتبرلر ایچون موجب استفاده در

محمد مراد  
عن عضای الجمعی تفتیش و معاینه

اشبو رساله معلین حقدنه موجب منافع كثیره اوله چی بر  
چیرا اچیش اولمغه مطالعه سی استفاده یی موجب اوله چی  
تصدیق اولور

جودت  
مدیر دارة مكاتب ابتدایه

### خواجه نك وظيفه سی

خواجه نك وظيفه سنی در عهده ایش اولان ذات  
منافع مخصوصه ذاتیه سنندن زیاده تعیم و تر بیسه  
مأمور اولدی چی جوچه نك منفعت و فایده سنی دوشنه چكدر  
بنارین بر ادم زیاده ایشاق ایچون دیگر تجارت یول  
یوله مدیغندن شانی خواجه نك خدمتی اختیار ایش اولوب  
ایچی ایشای جنسه بر خیرل خدمت ایشاق و بندیره چی  
شاكر دلك ثمرات علم و معرفت ایله تلذذ ایشاق خواهشیه  
اشبو وظيفه یی در عهده ایتلیدر .

امور و مصالح ساره ایله مشغول اولان بر ادم ایشای  
و طیفه ده ایشلیدیکی تهمت و قصورك جراسنی بالذات  
كندوسی چكوب یوندن تولد ایدن مصایب كندوسنه  
راجع اولور لك بر معاك ایشای و طیفه ده تكاملندن  
حاصل اوله چی قصوردن كندوسنه تودیع اولان چوچی  
متضرر اولور بوده بر طیب جاهلك تیار ایلدیکی خسته به

علاج بر یشه زهر و پروب سبب موتی اولدی چی کی بر  
جاهل خواجه دخی كندوسنه امانت اولان یی كتاه  
چوچه نك معنأ فوتنه سبب اولور .

خواجه نك ایچون بالكر معلومات كافی اولوب حسن  
اخلاق صاحبی اولدی چی شرطدر زیر اطلبه نك اداب  
و زبیه سنندن مسئول اولان خواجه نك دنیاه دارة  
ادبه ایشاق و معدلت و حقالتی طمأنیق و بی ادسك  
يكديكر یی سومكه مجبور اولدی قریبی بلك کی انسانه  
لازم اولان فضائلی خواجه نك كندو عبرت و افعالیله  
چوچه نك تعیم و تفهیم ایلدی چكدر بر چوچی چالنه چی  
خواجه سنك ایشای و طیفه ده اراز ایلدیکی اقدام و تغییریه  
و طولغری سولسکی كلك خواجه سنك بلان سولنامیه  
اوكردور .

خواجه نك وظيفه سنی ایفا ایلدی چك ذات حقدنه صحت  
بدن دخی شرطدر ایچی یو خصوص اولدی چی تسلیم ایدن  
بدر و ولیرلك ذاتا دخی جالب اولان مواددن اولغین یوندن  
صرف نظره بالكر شرائط اساسیه تعلیمه دن اولان حسن  
اخلاق و اداره ایله صورت تدر ایدن بحث ایلدم .

ومثله خدمت وهمچنينه خبر و معاونايت ايتگه  
 بروجهر بوجلو اولديغي كندوز به بيلديرمك و جناب  
 حق وجودمرك حياي ايجون زي طمسانه محتاج  
 پورمش اولديغي كبي عفارلك كسب قوت ائلي ايجون  
 دخی اكتساب معلومه محتاج اولديغى چوجقلره تفهيم  
 ايتگ خواجهنك اقدم وظيفه سيدر .

اصلاح اخلاق ايجون بالكر نصيحت كافى اوليوسوب  
 اشبو نصيحتي اجرا اين ذاتك براز اول بيان اولنديغي  
 اوزره حال و حرڪاتي دخی و رديكي نصيحته توافق ائليدير  
 مثلا حدتلك اخلاق مذمومهدن اولديغي چوجقلره نصيحت  
 ايند خواجه بالذات كندوسى حديد ميزاج اولديغي حالده  
 چوجق خواجهنك فعليتيله مقالتي يئنده اولان ميبانتي  
 حس ايدر و ذاتا حال صبوات جمعاعتدن ز ياده مشهوره  
 مبال اولديغندن چوجق خواجهنك حال و حرڪاتي  
 سوزلر به ترجيح ايديجي و تقليداً حديد ميزاج اوليجي  
 وارسته نعر يف و بيادر بناه عليه حديد ميزاج اولان  
 خواجهنك كندوز به توديع اولان چوجقلرى زي به ايديجك برده  
 انلك اخلافتي دخی افاض ايتش اوله جقلىرى كبي ذاتا

حسن اخلاق و اداره

خواجهر اكثر يا مکتبلرينه دوام ايند چوجقلرك  
 يلكر تحصيل معلومات ايلرندن كندوز يني مسؤل ظن  
 ايدوب شاكر ذاتك تصحيح اخلاق پدر و وليرينه عطف  
 و تحمیل ايتكدهدر جالبوكه مكينه دوام ايند بر چوجق  
 اوقات كنهوسنى خواجهمنك زدينه كهورمكه اولديغندن  
 خواجهنك چوجقلرى تعليم و تربيه مدخلی پدر و وليدن  
 زياده اولمى طبعيدر بر پدر اولديك تربيه پيشه سنجه  
 هر تقدر تكامل ايتسه خواجه هر دایم كوزل نصيحتار  
 ايدرك و اخلاقه متعلق حكاهلر سو بلهرك چوجقني اصلاح  
 ايديلور خصوصيله خواجهنك شاكرد حفته اولان  
 حكم و تأثيرى بر پدر و اوليدن زياده اولديغندن چوجق  
 خواجهنك تنبيهات و نصيحتنه پدر و وليسندن زياده  
 رعایت ايديجكده شهبه بوقدر ذنبا بوزنده فالدلو بر  
 ادم اوق اروزسنى چوجقلرك قئنبده اولديرق يعنى  
 بر ادم يلكر نفسى ايجون برادش اوليوسوب ايتق دولت

موافقت ايتش اولديغي شنبه مخالفت ايديجك اولور ايسه  
 چوجقلرك زدينه نفوذ و تأثيرى ضايع اولور بناه عليه  
 خواجه موافقت و يا خود مخالفت ايديجي شنبه اول  
 امرده اوجبه دوئندكند نكصره فرارور ميبسدر  
 خواجهرك چوجقلره استهزا بوللو سوزلر ايتشى غير لائق  
 وى زومدر مثلا عسلى قصير اولان چوجفه علامه  
 و فقير اولانه بك ائدى كبي استعمال اولسان مستهزايه  
 الفاظك ذاتا مستحق اولنره هيچ بر تأثيرى اوليجي كبي  
 تأثير ايديجك چوجقلرك دخی بو كبي معامله مستحق  
 اولديقلى اكلاسيلور بنايرين معاملات مشروحدهن بر  
 ثمره حاصل اوليجي شوبه طورسون شاكردان بولنرى  
 كوروب كوچك باشندن بدأ ايله كندو ريفقلىرى حفته  
 مستهزايه لكه الشور اشته شو مطالعاته ميني خواجهنك  
 چوجقلرى معامله نازگانه ايله تعزير و تكدير ايتليلر .  
 چوجقلرى ريفقلىرى يانسنده تكدير ايتك ايله بو  
 تكديرى صورت خفيهده اجرا ايتكده يسوك فرق واردر  
 چوجق خواجهنك كندوسى كبر لوجه تكدير ائلى  
 مجرد ريفقلىرى يانسنه ناموسى محافظه ايتك ايجون اولديغنى

حدتلىرى مناسبتيله شاكر داي حسن اداره ايجون مكشيده  
 نفوذ و تأثيرى قلمه مبخندن اولسولارلك خواجهنك  
 خدمتى درعهده ائلاملى اقتضا ايدر .  
 كبريه قباحتلو بروجقك اصلاحي ضمنده والدينك  
 و كلى بولان خواجهنك مکتبلرجه مشروع مجازاتي اجراه  
 ماؤون ايسلرده اشبوماؤونيتي سوه استعمال ايتيرلوك چوجقلرك  
 كندوزي حفته حرمسركلى دعوت ايديجك بلجله معاملاتدن  
 و الفاظ غير لايقه نغوهندن احتراز ايدرك يلكر زوى  
 حالده نظامات موضوعه داره سنده جزا و ميبسدر  
 بوخه ايله صاج و قولاق چرك و باشه اوزرق كبي  
 حالر و قفاتي قيرارم كبي سوزلر چوجقلرك حالى اصلاح  
 ائتكدن ماعدا چوجق ايتلش اولديغي قباحتك درجهسنى  
 اونوب يلكر حفته و قوعبولان اشبو معامله دن كوچنور  
 و خواجهمنى كوزلر به حرمت و رعايته غير شايلن بر ادم كبي  
 كور بوز .  
 چوجقلرك حرمسركلى كى داي اولان بر حال دخی  
 خواجهنك قرارنده ثابت قائمى اولور خواجه  
 مخالفت ايتش اولديغي بر شنبه براز سكره موافقت و كذلك



حس ایوب اولیاده ناموسک قیتلسو برئی اولدیغینی  
 اکلایمسیله برار ارقداشلرینسک هنوز معلومی اولماش  
 اولان محل ناموس بر شیئی تکرار ایتکدن احتیاز ایدر  
 وحشی اوله قیاحلسو اولان چوجقنرک قصورینی هر  
 دفعه مستنده یوزیه چار بیق و حفسنده معامله شیدهده  
 بولمقدن ایسه اول کبی خویلرک فسنائی اولدیغینی عوماً  
 چوجقنره نصیحت ایلمسی اولیدر قیاحتلو اولان چوجق  
 خواجهمسک اشبو اجرائی نصیحتنده مجرد کتسو قیاحتی  
 تحظر ایوب خواجهمسک زندهه مقدوح اولان بر شیئی  
 ستر ایتکه چالشور و شو غیرتیه ائک یواش یواش ترکنه  
 موفق اولور .  
 چوجقنرک حرمت و اطاعتی قزاقق ایچون تدابیر لازمه  
 بری دی خواجهمسک اومر و تلبیهاتی حکم ایله اعطا ایتیرک  
 عادتاً تکلیف بوللو اجرا ایتیدر مثلا بر خواجه شاکردنه  
 کیت شو قیوی قیا دیجسک برده شو قیوی قیارمسکر  
 دیجسک اولسه چوجق مجرد بالاقنار و خواجه سی حفسنده  
 محبتی تجعید ایدرک بو ایشی کورور .

خواجه بالجمله وظائف مکلفه سی کال سکوتنه  
 اوقات معینه مستنده ایفا ایتیلیدر خواجه کرک ایشی  
 تدبیرده و کرک اجرائی تلبیهات و تعلیماتده اسماع ایچون  
 لزومندن فضله سنی چیقاردیغی حالده چوجقنرک جالب  
 دقتی سوزدن زیاده صدا اولمقدنننننننننننننننننننن  
 مقصد تهیمی اسقاط ایدهجینی کبی هنوز دنیا ده مکلفیه  
 الشحق بیچاره صبیانه بر سوسه عبرت اولور .  
 خواجه صباحاری مین وقتنده مکتبه کتوبی درسیله  
 ببا و اخشام کلک وقت معینهه مکتبی ترک ایتک و تعیین  
 اولنان اوقاتده طعام ایتک و کتب و اوراق و ایشی ساروی  
 برلو برنجه وضع و ترتیب ایتک و چوجقنره دخی ایتیرک  
 کبی خصوصاً نه فوق العاده دقت ایتیلیرکه بو حال صیباتی  
 مکتبه دوام ایتکلاری مدتیته و مکتبی ترک ایتدکنصره  
 دخی دنیا یوزنده بر نظام و اصول اوزره یشامغه الشدیر  
 خواجه کرک وجود و کرک ایسهجه نظافت و نظم ارتلری  
 شایان اعتنادر وجود و البیسه سی تمیز طوطان خواجه  
 کتوسسته تودیع اولنان چوجقنرله دخی اول حال  
 ارایه جتی شهنه سزدر و کتوسوی ارامن ایسه دخی بیون

کون برلکده یشایان چوجقنرک کتوسندن عبرت الوب  
 خواجه لری نه بکرتمکک حالنه جقنرور .  
 بالجمله شاکردانک مکتبه دوام مقصدلری مساوی اولدیغندن اشبو  
 مساوات هر جهته شمولی اولسی لازمکلور بناه علیسه  
 خواجه ایچون هر حال و معاملاتده ترکیب و فقیر چوجقنر حفسنده  
 قطعاً معامله استثنایه اجرائی جبار اولوب حتی بو باده  
 چوجقنرک هر طن و ذهابته سبب و برامک ایچون خواجه  
 نشانی زماننده شاکردانه بر نوع معامله و طارغین اولدیغی  
 وقتده دیگر نوع معامله ایتکدن یسه بک زیاده اجتناب  
 ایتیلیر .  
 مکتب اداره مستنده بولنان خواجه لریک تعلیم و تربیه سینه  
 مأمور اولدیقلری شاکردانک ابو ببله دخی بعضی مناسباتی  
 اولمقدنننننننننننننننننننننننننننننننننننننن  
 خواجه بوین ایله کورشمسیله شایه حفسنده بر سوظن  
 بولدیغی حالده ائی دفع و ازاله ایده یولور بوین ایشک  
 هر جهتی مطالعه ایده مدکلریننن و یاخود سار اسبابدن  
 ناشی خواجه لک ایتخا ایش اولدیغی اصول و ترتیبی تحسین

ایتملری ملحوظ اولغین بوبله حالدره خواجه اصول  
 مقننده سنک اسبابی تصریح ایدرک علیهنده بولنش اولان  
 بر ادمک رضائتی تحصیل ایش اولور بعض کره بدر  
 و ویلیری مکتبه دعوت ایتک فایده دن خالی دکلدن بر بدر  
 کتسو چوجقنرک دوام ایتکده اولدیغی مکتبک حسن  
 انتظامی و تحصیل معارف ایچون جهد و غیرتی کوزیله  
 کوردیغی حالده اول مکتب حفسنده بالطبع محبتی ژایه ایدر  
 و مکتبک شرف و ترقیاتی ایچون لندن کلان معاونتی دروغ  
 ایلر بر بدر و یا اول مکتبک نظاماتی علیهنده بولنور ایسه  
 اولقولاره خواجه اصلاً مقابله ایتیرک معامله نازکانه  
 ایله ممکن اولدیغی مرتبه اسکاات ایتکده چالشمیلیدر  
 بعضاً بو مقوله کسان مکتبه قدر کلوب چوجقنرک  
 یاننده خواجه قارشو سوزلر سو بللری دخی احتمالنن  
 بعید دکلدن لکن کامل و ادب خواجه لک بورجی انلره  
 صورت ملایمه ده جوابلر و برمک و نهایت مکتبک خارچنده  
 کتوسوبله کورشمیرینی تکلیف ایتکدن .  
 خواجه لرحه دقت اوله جق برئی دخی تلبلک و عدم

دوامدن ناشی درسارینی او کرمیان و یا خود طور و حرکاتی  
مناسبتله خواجه سسنگ خوشنودینی قرانمسیان جو جعفر  
حقنده مجرد خلوصی اولق اوزره ابوبنه عکسی صورنده  
چوجغک ادب وزکاوئندن بحث ایستیر بر خواجه سسنگ  
پورچی چوجغک حالی اوزرته ابوبنه طوغری معلومات  
ویرمکدر .

خواجه سسنگ بر وقت معینده کسنلو شهر و قریه و یا  
ستارنده بولتان دیگر خواجه سسنگ ایله برلئسوب هر روزی  
کندو مکتبلیک حال و انتظامی حقنده بر پرله مذاکره  
ایلری غلهدن خالی دکندر زیرا خواجه سسنگ بو صورتله  
کندوزنده اولان ابو بر شیبلی رفیقارنه تبلیغ ایش  
اوله جعفری کچی رفیقاریک ابو شیلرنه دخی کسنوزی  
واقف اولور . مذاکرات و مباحثات مجوه سابه سنده  
اکثر یا خواجه سسنگ اویش اولدقاری مکتلانه بر چاره  
بواه جعفری مللو تشب ایش اولدقاری بر ایشده عدم  
موفقیتلرندناشی کندوزنده حاصل اوله یله جگ کتور  
و مأیوسیت ازاله اولهرق یکسندن کسب جسارت ایلر

بو حال مکتبلیکده موجود بر تفصالت اصلاح و آگاهانه  
سبب اوله یلور .  
خواجه سسنگ مکتب وقتنده مکتبه علم اولسان ایشلر  
ایله مشغول اولمایلیرلر مکتبک حسن اداره سنه منحصر  
وقتندن چالوب یازی یازمق و کتاب اوقومق و او یومق  
ویا خود امور و خصوصات ساره ایله مشغول اولمق  
خواجه سسنگ وظیفه سنه کلیاً مغایر اولدینی کچی شاگردانک  
بوللردن عبرت الهرق یک درلو مناسبتسز حالدره بوللر یه  
سبب اولور .

ایچ بر خواجه سسنگ شرف و اعتباری حسن اخلاق ایله  
برابر معلومات مکتبیه سی سابه سنده اولدینغندن  
شرف و اعتبارینی تزیید ایچک استیان خواجه معلوماتک  
دخی ان بان تزیید ایگسنه جهد و اقدام ایلسی لازمیر  
بنا برین خواجه سسنگ معلومات منحصله ز یله اکثفا ایچوب  
پوش وقتلنده کتاب و غیرته مطالعه ایچلی و جبارنده بر دفتر  
صافلیوب مطالعه ایچکده اولدقاری کتابلردن ایشه بران  
فقرات و جملاری و علمانک حکیمانه سوزلرینی دفتر مذکور  
ضبط المیلیرلر . خواجه سسنگ بولده اشتغالری ارسنده

بر علم یا خود بر فن مخصوصه مراق ایچوب دائم الاوقات  
اکاصرف ذهن ایلدقاری حالده مدت قابله طرفنده اول  
علم یا خود فسه تمامه یله مالک اولورلر و بویوزدن کسنوزی  
نه درجه مستقیم اولدقاری بالآخره کورلر .

صورت تدریس

مکتبلیک درجه سی نسبتنده ترتیب و تنظیم اولدان جنبولده  
ویا خود تعلیمات مخصوصه زنده کوستمش اولان مقداردن  
فضله چوجغره درس کوستمک و ذهنلرینه ضبطه مقتدر  
اوله جعفری مواددن بحث ایچک بیهوده و بلکه ده مضریر  
ازجه صیبیان مکتبلیک که بویاره دوام ایدن چوجغسار  
هنوز قرآنه بدأ ایلدیلر اولدقاری بونلره مقرر اولان خفیف  
درساری کوستمک ایله برابر یالکر تحصیل علوم حقنده  
کسنوزنده خواهش حصوله کسورمک کافیسدر .  
عالمک بریسی « خزینسه » علوم ایلیوده کسنوزی  
کنا دایه ایچک اوزره چوجغره یالکر مفتاح عقل نهیه ایچک  
شمیدین یکلرجه خزینسه کوستمکدن اولیر « دیشدر .  
بر کتاب چوجغره دوام اوزره اوقودوب او قودقاری شی  
ذهنلرینه تفر ایش اولوب اولدینغه اعتنا ایچیرلر ایلر  
کیتکدن ایسه کتایک اوقونان قطعله زی صبق صبق  
معاینه و تکرار ایچک هم ذهنک قوتلنسه و همه ایرو ایرو

وقته اوقونان ماده‌نك يكديكرينه اولان نسبتنه كسب اطلاع ابدلنه باعت اولور ازجه اكر كتابك صوك قسي ايك قسمنك تفسيري مثله سننه اولديغندن ارده چوق زمان مرور ايتكسز ين كورلش اولان درسلى اوله تكرردن تكامل ايلسي طعماً جاژ دكلدر الله بولسان كتابي بركون اول سورمك چوجقنرلك امال طبعه سنندن اولغله خواجهنر چوجقنرلك بوميله سالك اولوب درسلى چوجقنرله اوجه ضبط ايتيرمديكري حالده چوجقنردن انتظار اولسان نمرتك حصول غير قابلدنر .

ائني تدريسده چوجقنرلك دقتي جلب ايتك استعادي خواجهنر ايجون ازم بر خاصه در بر دوسه دوام ايتكده اولان چوجقنرلك اول درسي كوزل ضبط ايتكده اولوب اولديقاري خواجهنك درس كوستردبي زمان چوجقنرله كوريلان حال ايله كشف اولنه بيلور شوبله كه خواجه درسي كوستردبي وقت چوجقنرله بر شمانا واستماعده قيسزلي واستكسزلك كورلديكي حالده اول

خواجهنك درسندن استفاده ايلديجكي اكلاشيلور وبالعكس چوجقنرله برسكوت وكوزلنده آجبقلق كوريلوب استنك ايله درسلى استماع ايتكده اولديقاري مشاهده اولنجه ارتق اول چوجقنرلك كوزل تحصيل ايتكده اولديقارينه شهبه جاژ دكلدر اشته چوجقنرلي بوجاله سوق ايتك ايجون بعض ناداييك استحصالي و اخذينه مجوريت كورلور شوبله كه اولاً خواجهنر تدريس ايتكده اولديقاري درسي اولجه كندوزي اوجه اكلامش و ضبط ايتش اولديلدنر زيرا يلكر درس كتانسه باشغو اولان خواجهنر كندوزنه شوق و خواهش بولميه جتي كبي شاكرده دخي اول خواهشي حصوله كندوزمزر ثانياً خواجهنر دوزكون و فصيح لسان ايله طوفوري تكلمونتر بر ايلديلدنر و ائني تدريسده هر زمانه لازم اولديني كبي كندو طور و حركتارنده نه خيفلك كوسترچك صورتده زياده تيزلك و نه ده او پوشلق دنه جك مرتهده بواش وطورغلق اوليدنر ثالثاً شايد شاكردان طرفندن معلوماتي خارجنده برسؤال ايراد اولساقده اويلا او بجز جواب ورمكدن ايشه بيلم دمسي وباخود جواي حاضرنلق

اوزره فردايي كونه تعلق ايلسي اوليدنر شوقدر كه خواجه وقت اخره تعلق ايتش اولديني جواي اصلا اهمال ايتيرك و چوجقنرله اونو تدريره يق اعطا ايليدنر . رابعاً خواجه شاكرده بر شيني انلك اكلابه جتي لسان و تعبير ايله تفسير ايليدنر مثلاً بر چوجق روزگار ندر ديو خواجهنه سؤال ايلديكنده خواجه « هواي كرهنك نقل مكان ايلسيدنر » جواي و پردبي حالده چوجق بر شني اكلامش اولز باخود چوجقنردن بري حساب درسنده جم علمياتي اجرا ايدر ايكن « اونده بري نيجون صول طرفه كچور بلور » ديو سؤال ايلديكنده خواجه دخي « اعدادك صاغدن صوله اعشاري نسبتله تزايد ايلسندن ناسيدنر » جواي و پردبي حالده چوجق بومشكل تعريفدن طولاوي حسابك اكلاشيه جتي بر علم اولديغنه ذهاب ايله تحصيل هوسندن دوشر خامساً شاكردانك جهلنه سنه بدن درس سويتمسي غابت مضردن زياردرسي بيليان چوجق درسلى بيلنر ايله برسوز دخي كندوسي سويلديكي يعني بر كورلدي اره سنده برسده كندوسي چيقاردني حالده كافي اوله جتي

اكلادفده اكر يادرسنه چالشه نه تكامل ايدنر و خواجه سنك تفريري دفتونجه استماعه مجبوريت كورممن چوجقنرلك قابليت و استعاده ججه يكديكرينه تطبيق اولنسي تجوز اولور رحال دكلدر بو عادت برينك خود بسند اولسنه و ديكرك اكا حسد ايشنه بادي اولور . عقللي ضعيف اولان چوجقنرلي ايجتماعيليدنر هر مكتبه بر ماده باخود بر درس بر قاچ دفعه ل تعريف اولنقدن نصكره آني اكلاميان چوجقنر بولنور اكر يا بو مقوله چوجقنرلك خواجهنر حفته سائر ريفلردن زياده محبت ايله جغندن انله تفهيم ايتك ايجون استحصالي اوله جتي چاره هجو و تعزير و يا تكدير اولوب ايجني لطف ايله معامله ايتك و صبر و تحمل كوسترديكر . اظهار قابليت ايدن چوجقنرلي اوله صيق صيق يوزلنه قارشو مدح و ستايش ايتك و كندوزنه افريلر ديك و مكاتاتر و پرمك كچه شاكرداني چالشه نشويق و ترغيب ايتك مطالعه سيبله اخذ اوتمش بر اصول اولوب شو صورتله حقيقتاً دخي بر قاچ چوجق غسيره كلور ايشه ده سائر

چو جعفر مایوس و ترقی ابدی جگر نیدن قطع امید ابدی  
 تحصیلده بی قید اولور از جمله بوبنده چو جعفر  
 استخفافک تفریق و تمیزی بک کوچدر زیرا ذکر اولان  
 مکافات چو جعفر اقدام و غیرتی اجری اوله بقیه  
 چالشناک اکا مظهر اولسی لازم کور ایکن بعض چو جعفر  
 احوال یتیم نیک مساعدستدن و یا خود فامیاسندن  
 برینک کندوسته معاونت ایلسندن و بعض چو جعفر  
 زکونی زیاده اولوب بر قاج دقیقه طرفنده درستی حاضرلیه  
 یلدیکندنناشی مکافات نال اولوبده اونه حلی مساعد  
 و کندوسته معاونت ابد جک کنهسی اولیان و عقلمک  
 صنعی مناسبتیه کیجه کونلز چالشوبده دیگر شاکردان  
 قید درسلرینی حاضرلیان چو جعفر بوسی الثقلدن  
 محروم برافندی حالدی تطبیف و مکافات مقصد  
 اصلینسه خدمت ایدلش و موافق عدل و حقانیت  
 بر ایش کوریش اولمز.

چو جعفر کدق و اهتمام لرته محتاج اولان بر حال دخی چو جعفری  
 در سارنده جلیله التدریر مامسی اوله بقیه معامله شدیدنه  
 اجراسی قطعاً جا اولوب غایت ملائمه او مقوله چو جعفر

اصلاحته جهد و اقدام ایلدر و قیله بر خواهه شاکردان  
 برینک بالنس قله المنه مجبور اولدیغی درسی بر کتبدن  
 استسخامش اولدیغی اکلار اول کون اصلا یوزینسه  
 قارشو بر شی سوبلوب بر قاج کون مرور ایلدکنصکره  
 شاکردانک جمله سی حاضر اولدقاری جالده مقدما بوبله  
 بر شی وقوع و عیولش اولدیغی بر کجابه ارسنده سوبلر  
 و شاکردانه خطاباً «سزک ایچکرده بو کی بر شی واقع  
 اولشدر انک کیم اولدیغی اظهار انک بکا خوش کورنمبور  
 امدی ایچکردن بو قباحتی ایشلیان هر کیم ایسه خفیا  
 کلوب بکا افاده ایلدکنده هم قصور بی عفو ابدی جک  
 و همده حفسنده حسن ظنم اربه جقدر» در خواهه بونی  
 بیسان انجق بر چو جق بلور ایکن درت چو جق کلوب  
 بو بولده اولان قباحترینی اعتراف ایلدر و پردخی اول  
 صنف شاکردانی ایچنده بوبله بر حال واقع اولمز.

مکتبلرده امتحان اجراسی خواجهر لک همت و غیرتی  
 و چو جعفر علم و معرفتلی ابراز ایلدیرک حضار طرفندن  
 تحسین و تقدیر اولدی و افرینلر ایشلسی ایچون اولوب  
 انجق بر مدت معینه طرفنده شاکردانک صحیحاً کسب ایش

اولدقاری معلوماتک بر طامک ذوات حاضر اولدقاری حالده  
 معینه ایلدسی مقصدیه منی اولدیغندن کرک خواجهر لک  
 و کرک چو جعفر او امتحانلردن حقارنده بر منفعت تصوریه  
 اجرا ایلرلی اقتضا ایتر کرچه اجرای امتحان علنی خواهه  
 و شاکردان ایچسون فلهدن خالی دکل ایسهده اکثریا  
 اوله منفعت تصوریه اجرا اولسان امتحانلر خواهه  
 و شاکردانی حیل و دسایسه تشویق ایچکده درز مثلا  
 ایشنده غیرت ایشام و مکتبده نمره حصوله کنورماش  
 بر خواهه نیک انای امتحانده بیون عربتی مکتبده جان  
 سیارانه جائسمغه کیورمش اولان خواهه کی حضارک  
 خوشنودیتی جلب ایچکده اولدیغی مع التأسف کورنکده در  
 کدک بر سنه طرفنده مکتبه چوقاق دوام اتمدیکی جهته  
 درسلرینی بیلیان بر چو جعفر حین امتحانده کندوسته واقع  
 اوله جق سؤالی اولجه خبر الوپ درسک بلکر اول قسمنی  
 کوزجه ضبط السی و انای امتحانده کندوسته فائق  
 اولان دیگر ارفنداشلردن زیاده افرین ایشیدیرک مکافاتره  
 مظهر اولسی کورنشدیر خواهه بر بصورتله  
 تطبیف ایش اولدقاری چو جعفره غدر ایش اوله جعفرندن

ماعدا شو حاله کس اطلاع ایلدیر ابله برابر براز وقت  
 صکره بالذات اول چو جعفر کدق منقوری اولور .  
 شمعیه قنر خواهه اقتیدیرک مأمور اولدقاری  
 خدمت و وظیفه نیک حسن اغراضدن ملولانی چو جعفر  
 حفسنده استخصال اولنه جق فولدندن بحث ایلدک  
 برزده خواهه لک شو خدمتدن طسولانی بالذات  
 کنسوزی حفسنده حصوله کله جک فولدندن بحث ایلدک  
 دنیاده ادمی صحیحاً مسعود و مختیار ایدن و شو عاقله  
 کندوستک نه ایدوکی و احوال کونیه نیک دین عبارت  
 اولدیغی یلدیرک انسانک عقلمدر بایرین بر ادمک  
 عقلی توسع ایلدکجه کندوستک حال سعادت  
 و خصوصیات مشروجهده مهارتی دخی تراید  
 و ترقی ابدی جکی درکاردر یلیدی ایشنده هوسسز  
 و ایشنده ایلو کیمکه غیرتسز بر طام اهل صنعت کی  
 خواهه لکی ایفا ایلدر مستنا اوله بقیه بر وجه محرر توسع  
 عقله مساعد اولان خواهه لک خدمتیندر بر خواهه تعلیم  
 علوم ابله زیاده عالم اولور و سارزک اخلاق منوموستک  
 اصلاحته جائسمیله کدو اخلاقی بر درجه دخی صحیح

واصلاح ایدر کجه رخواجه بوندنی مسلکی اقتضایه ثوته  
 مالک اولهمن و بلکه ده مطلوب درجه ده راحت کچینه من لکن  
 بونله مقابل اوله حیات معنویه مظهر اولورکه دنیاده  
 یک زیاده ثروت و سامانه مالک اولنلر و کمال راحت و صفاده  
 بشایانلر بوکا نائل اوله مامشدر بر ادبی نیجه جهالتدن  
 خلاص ايله صفات و مراتب انسانیه سنه ترفع ایلک کبی  
 فائده لو و خیرلو خدمت اولهمن خواجه مک خدمتی ایفا  
 ایدنلر ایسه دکل بالکنز بر ایتحق بوزلرجه ادبی و حاطه  
 ایصال ایتک وظیفه سنی درعهده ایتش اولدقلرندن بونلرده  
 حاصل اوله جق سرور قلبی تعریف ایدله میه جک درجه ده  
 اولق لازمکاور شدی به دکن ظهوره کلان علما دنیا یوزنده  
 نام براتش و هجستی منتدار ایلشدر احتراماته زمانه نائل  
 اونش نیجه اهل سامان و ثروتک و خلق حیرته براتش  
 یکلرجه اصحاب نفوذ و قوتک قراندقلری شان و شرف  
 نسر ایتش اولدقلری علوم و فنون مناسبتله انای  
 جنسلیته خدمت ایتش اولان ذواتک کرک مدت حیاتلرنده  
 قراندقلری و کرک تارک دنیا اولدقدنصکره بر اقدقلری نام  
 و شان جلیبارته واصل اوله مامشدر و الحاصل وظیفه

مقدسسه سنی حقیله ایفا ایتکده اولان اهل بیتلو بر خواجه  
 تعلیم و تدریس علوم و فنونه دنیا یوزنده وطن و ملتته  
 و هجسته فائده لو ادم یئندیره جکی و تلقین اوامر و ارادات  
 الیه ايله عباداللهک واجب تعالی حضرتنریک نزد قدرت  
 الهیه سنده قبول بیوریله جق اعمال صالحه ایشلرینه سبب  
 اوله جقلرینه مبنی بویه بر ذات هر حالده جمعیت بشریه تک  
 عضو محترمی و جناب حقک سوکیلی قولیدر دیوب ختم  
 کلام قننور .

## KAYNAKÇA

- Akyüz, Yahya (1990). “Darülmualimin’in İlk Nizamnamesi”, *Milli Eğitim*, 95, 3-20.
- Akyüz, Yahya (1993). “Türkiye’de Eğitimin Bilim Olarak Ele Alınışının Tarihçesi”, *Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi*, 125-126.
- Akyüz, Yahya (2012). *Türk Eğitim Tarihi*, 23. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Binbaşoğlu, Cavit (1995). *Türkiye’de Eğitim Bilimleri Tarihi*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Binbaşoğlu, Cavit (2005). *Türk Eğitim Düşüncesi Tarihi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Esad (?) (H.1299/M. 1881/1882), *Hocanın Vazifesi*, İstanbul: Mihran Matbaası.
- Gündüzalp, M. Fuat (2010). *Öğretmen Meslek kitapları Kılavuzu VI*, Ankara: Çağdaş Eğitim Dergisi Yayınları.
- Şanal, Mustafa (2002). *Türkiye’de Öğretmen Okullarında Okutulan Meslek Dersi Kitaplarının Pedagojik Açından Değerlendirilmesi (1848-1918)*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Unat, Faik Reşit (1964). *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.